

Innspill til faglig brukerråd syn

Møteform: Digitalt

Dato: 09.02.2024 kl 09:00-12:00

Frist for innspill: 24.01.2024

Innledning

FTBB ønsker å spille inn fire saker til førstkommende møte i faglig brukerråd syn. Vi ønsker en skriftlig tilbakemelding fra Statped, hvor dere svarer ut alle spørsmål tilknyttet sakene, uavhengig av om de bringes opp i brukerrådet eller ikke.

Sak #1: Krav til formell kompetanse innen synspedagogikk

Skoleeier og PP-tjenesten har sjelden tilstrekkelig synspedagogisk kompetanse til å forstå hvilke tiltak og ressurser som er nødvendig for å gi tilpasset eller individuelt tilrettelagt opplæring til blinde og sterkt svaksynte elever. Dagens modell, hvor Statped tilbyr sine tjenester til kommuner/fylkeskommuner, er ikke tilstrekkelig for å sikre blinde og sterkt svaksynte elevers rett til et inkluderende og likeverdig opplæringstilbud. Den eneste løsningen på dette problemet er at det stilles krav til formell synspedagogisk kompetanse hos personell som skal tilpasse opplæringstilbudet for denne elevgruppen.

FTBB registrerer at Statped har understreket viktigheten av synspedagogisk kompetanse i sin høringsuttalelse til "Forslag til endring i reglene om hvem som kan ansettes i lærerstilling og forslag om å tydeliggjøre reglene om faglig ansvar for opplæringen"¹, adressat Kunnskapsdepartementet:

"Statped støtter intensjonen i endringsforslagene og ser betydningen av at den som har faglig ansvar for undervisningen har formell undervisningskompetanse i faget det skal undervises i. Elever med funksjonsnedsettelse har imidlertid nytte av andre profesjoner, som for eksempel pedagoger med kompetanse innen synspedagogikk, audiopedagogikk, tegnspråk, logopedi mv. Dette vil ofte kunne løses gjennom et to-lærersystem eller teamarbeid. Eksempelvis vil en synspedagog ha kompetanse i pedagogisk tilrettelegging av undervisningen, men kanskje ikke tilstrekkelig faglig kompetanse til å utarbeide faglig opplegg i tråd med læreplanverket og mål i det enkelte fag.

I dag er det ikke krav til lærere som underviser blinde elever om formell eller uformell synspedagogisk kompetanse. Denne kompetansen er nødvendig i tillegg til undervisningskompetansen for å tilrettelegge i de enkelte fag i et inkluderende klasse miljø. Vi anbefaler derfor at det vurderes om det bør være et krav til tilleggsutdanning i synspedagogikk/punktskrift/IKT for blinde for lærere som

¹ [Høring Forslag til endring i reglene om hvem som kan ansettes i lærerstilling og forslag om å tydeliggjøre reglene om faglig ansvar for opplæringen - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/for-og-etteroppl%C3%A6ring/h%C3%B8ring-forslag-til-endring-i-reglene-om-hvem-som-kan-ansettes-i-l%C3%A6rerstilling-og-forslag-om-%C3%A5-tydeliggj%C3%B8re-reglene-om-faglig-ansvar-for-oppl%C3%A6ringen-%28regjeringen.no%29)

underviser elever som bruker punktskrift, på lik linje med krav om utdanning i tegnspråk for lærere som underviser døve.”

FTBB er glad for at Statped, i dette høringssvaret, er tydelige på nødvendigheten av synspedagogisk kompetanse i skolen. Statped konkluderer her med et behov. FTBB mener Statped kan bli enda tydeligere. Behovet for kompetanse er allerede avdekket. Det er ikke nødvendig med ytterligere undersøkelser eller vurderinger. Dersom Statped ønsker en forskjell på vegne av blinde og sterkt svaksynte barn, må Statped være enda tydeligere overfor Kunnskapsdepartementet.

FTBB mener at Statped, på bakgrunn av sine vurderinger, bør tydeliggjøre følgende til Kunnskapsdepartementet:

“Vi anbefaler at det stilles krav til tilleggsutdanning i synspedagogikk/punktskrift/IKT for blinde for lærere som underviser elever som bruker punktskrift, på lik linje med krav om utdanning i tegnspråk for lærere som underviser døve.”

Spørsmål 1:

Vil Statped gjøre en forskjell, ved å uttrykke seg enda tydeligere overfor Kunnskapsdepartementet?

Forskriften til ny opplæringslov er nå ute på høring. Dersom blinde og sterkt svaksynte barn skal få rett undervisning hvor det stilles krav til synspedagogisk må dette presiseres i forskriften, på lik linje med andre krav til formell kompetanse.

Spørsmål 2:

Vil Statped fremme dette forslaget om krav til synspedagogisk kompetanse i sitt høringsvar til forskriften til ny opplæringslov, jf. oppl. § 11-9 om kompetansekrav for den som skal gi individuelt tilrettelagt opplæring?

Spørsmål 3:

Vil Statpeds faglige anbefaling, vedrørende nødvendigheten av synspedagogisk kompetanse for å tilrettelegge og inkludere den blinde eleven i læringsfellesskapet, inkluderes i Statpeds årsrapport for 2023?

Sak #2: Nasjonale alternative kompetansemål for blinde og sterkt svaksynte elever

FTBB ser nødvendigheten av at Statped utarbeider nasjonale alternative kompetansemål for de kompetansemål som krever syn. De tilpassede kompetansemålene må opprettholde det samme faglige nivået slik at den totale måloppnåelsen i faget ikke svekkes. Vi forstår at dette vil begrense lærerens metodefrihet, men dette er helt nødvendig for å sikre kvaliteten på utdanningstilbudet. FTBB mener at Statped bør utarbeide ressurser i form av læringsressurser, verktøy og konkreter, som kan benyttes av hele klassen.

Spørsmål 1:

Hva tenker Statped om lage tillegg til læreplanverket som inneholder alternative kompetansemål til de kompetansemål som krever syn?

Spørsmål 2:

Hva tenker Statped om å utarbeide temahefter og undervisningsmaterieell for hele klassen, for å hjelpe skolene i sitt arbeid med å tilrettelegge og lykkes med et inkluderende undervisningsopplegg til kompetansemål som krever syn?

Udir har tidligere informert FTBB om at det vurderes om det skal utarbeides egne læreplaner i Kunst og håndverk for blinde og sterkt svaksynte.

Spørsmål 3:

Hva er dagens status for egne læreplaner for blinde og sterkt svaksynte elever i Kunst og håndverk?

Spørsmål 4:

Anser Statped at kompetansekrav til pedagoger, som skal undervise, er et hinder for å utarbeide egne læreplaner for blinde og sterkt svaksynte?

Sak #3: Punktskrift må anerkjennes som et funksjonelt skriftspråk i norsk språklov

I sitt innspill til NOU 2023:13 *På høy tid — Realisering av funksjonshindredes rettigheter* argumenterer Statped for at ASK skal innlemmes i språkloven og hvordan dette vil bidra til at personer som trenger ASK får mulighet til å lære og bruke egnet kommunikasjonsform. Statped skriver blant annet²:

“ASK er heilt nødvendig for språkleg, sosial og fagleg utvikling.”

og

“Formålet til språkloven omhandlar ut frå dette å verne, styrke og gje status av språka i Norge som staten har ansvar for. Den omhandlar ikkje i kva grad språka oppfyller lingvistiske krav eller ei. Norge har ansvar for ASK og retten til å kommunisere med alternative kommunikasjonsformer på bakgrunn av rettigheter som er forankra i FN konvensjonen for personar med nedsatt funksjonsevne og Barnekonvensjonen. Videre er retten til å få opplæring i, og å bruke eigna kommunikasjonsform, ellerformer og kommunikasjonsmidler forankra i Barnehagelova §39, Opplæringslova §§2-16, 3-13 og 4A-13 og i Privatskolelova §3-13.

Statped si erfaring er at det framleis er for stor avstand mellom politiske føringar og faktisk gjennomføring. Den prinsipielle verdien av å innlemme ASK i språklova vil vere stor, og det vil medverke til å understreke at personar som treng ASK må ha høve til å både lære og bruke ei eigna kommunikasjonsform på alle livets arenaer.”

Mange blinde og sterkt svaksynte elever får i dag mangelfull opplæring i punktskrift og har dermed ikke et funksjonelt skriftspråk. Dette er til hinder for språklig og faglig utvikling. FTBB mener at samme argumentasjon, som Statped benytter for å inkorporere ASK i språkloven, kan benyttes om skriftsystemet punktskrift. I den nye opplæringsloven, § 3-5, er formuleringen som følger; *“Elever som er blinde eller sterkt svaksynte, har rett til nødvendig opplæring i punktskrift.”*

Punktskrift er det eneste egnede funksjonelle skriftspråket for blinde og sterkt svaksynte, og vi mener derfor at disse elevene må gis retten til opplæring både i og på punktskrift!

Spørsmål 1:

Mener Statped at punktskrift er like viktig for blinde som det ASK er for de som har behov for alternativ supplerende kommunikasjon?

Spørsmål 2:

Bør punktskrift inkorporeres i språkloven for å sikre blinde elevers rett til opplæring i og på punktskrift, slik at de får mulighet til å utvikle et funksjonelt skriftspråk?

² [Høring - NOU 2023 På høy tid - Realisering av funksjonshindredes rettigheter - regjeringen.no](#)

SAK #4: Forventninger av hva punktskriftbrukere burde kunne av grunnleggende ferdigheter ved de ulike trinnene i grunnskolen

I et informasjonsbrev³ til LDO sier Udir:

“Vi har ikke har nok kunnskap om leseopplæringen for elever som bruker punktskrift, og om denne er sammenlignbar med leseopplæring for seende barn. I og med at formålet med kartleggingsprøvene er å finne elever som trenger ekstra oppfølging, er dette helt nødvendig kunnskap for å lage en prøve som er valid.”

Udir oppgir dette som årsak til at elever som bruker punktskrift ikke kan delta i kartleggingsprøvene for lesing, men viser til at denne elevgruppen i stedet kan gjennomføre utdaterte prøver, som hverken blir en del av statistikken eller gir grunnlag for en vurdering av elevens grunnleggende ferdigheter innen lesing. Dette er en klar forsømmelse av Utdanningsdirektoratets tildelte oppgaver for 2022/2023. Det fremkommer tydelig av Utdanningsdirektoratets tildelingsbrev at de skal samarbeide med Statped om tilrettelegging av kartleggingsprøver og at de skal ha kunnskap om små og sårbare grupper barn.

For at blinde og sterkt svaksynte elever skal kunne følge et normalt undervisningsløp, må ha tilstrekkelig grunnleggende ferdigheter - på lik linje med medelever som leser sort skrift. Vi må derfor ha en forventning og en veileder som viser hvilke grunnleggende ferdigheter punktskriftelever må inneha ved de ulike trinnene i grunnskolen.

Udir har en veileder: opplæring i punktskrift, tekniske hjelpemidler, mobilitet⁴. Det vises kun til nivå 1-3, ikke hva som forventes av ferdigheter ved de ulike trinnene.

Spørsmål 1:

Ser Statped nytten av en veileder som beskriver hvilke grunnleggende ferdigheter punktskriftelever må inneha ved de ulike trinnene i grunnskolen?

Spørsmål 2:

Hva tenker Statped om at Udir selv sier at de ikke har tilstrekkelig kunnskap om leseopplæringen for elever som bruker punktskrift, når de samtidig har en veileder for opplæring i punktskrift (oppl. § 2-14)?

³ [Lenke til ftbb.no - Informasjon om Udires prøver og arbeid med universell utforming](#)

⁴ [Lenke til udir.no - Opplæring i punktskrift, tekniske hjelpemidler og mobilitet.](#)